VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Kirjallinen vastine VN/22448/2023

1.10.2024

Hallintovaliokunnalle
HaV@eduskunta.fi;

Kirjallinen vastine hallintovaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi valtiokonttorista annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi HE 79/2024 vp

Otsikkoasiassa valtiovarainministeriö esittää kunnioittaen seuraavaa:

Perustuslakivaliokunnan lausunto

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan 26.9.2024 esittänyt 2 b §:n 1 momentin säännösehdotuksen osalta tarpeen tarkentaa tiedonluovutuksen perusteita kahdessa saman momentin eri virkkeessä. Valtiovarainministeriö esittää tämän vuoksi lakitekstiä muutettavaksi valiokunnan kuulemistilaisuudessa 27.9. ministeriön esittämällä tavalla:

2 b § 1 mom

Valtiokonttorilla on oikeus käsitellä 2 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetun taloustietovarantoon liittyvän tehtävän ja 6 kohdassa tarkoitettujen valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen sisältyvien palvelujen ylläpitoa koskevien tehtävien toteuttamiseksi välttämättömiä henkilötietoja ja erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Valtioneuvoston kanslialla, valtiovarainministeriöllä, maa- ja metsätalousministeriöllä, työ- ja elinkeinoministeriöllä, sosiaali- ja terveysministeriöllä ja ympäristöministeriöllä on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada Valtiokonttorilta hoitamiinsa ***valtion velanhoito-, sijoitus- ja rahoituspalvelujen sekä valtion lainojen, takausten, takuiden ja korkotukien hallinnointiin ja valvontaan liittyviin tehtäviin sisältyvät tiedot,*** jotka ovat välttämättömiä kunkin ministeriön oman hallinnonalan tehtävien hoitamisen kannalta. Tämän lisäksi valtiovarainministeriöllä on valtion taloudellisen riskienhallinnallisen tilanteen selvittämiseksi ja riskien minimoimiseksi oikeus salassapitosäännösten estämättä saada mainitut tiedot myös edellä mainittujen ministeriöiden alaisen hallinnon vastuiden osalta. Valtiovarainministeriöllä, sosiaali- ja terveysministeriöllä, työ- ja elinkeinoministeriöllä, Tilastokeskuksella, Opetushallituksella, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella sekä Suomen Kuntaliitto ry:llä on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada Valtiokonttorilta hoitamiensa ***valtion velanhoito-, sijoitus- ja rahoituspalvelujen sekä valtion lainojen, takausten, takuiden ja korkotukien hallinnointiin ja valvontaan liittyviin tehtäviin sisältyvät välttämättömät tiedot.***

— —

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan todennut, että 1. lakiehdotuksen 4 §:n mukaan Valtiokonttorin liikennevakuutuslain 29 §:n nojalla tekemään vakuutusmaksua vastaavan maksun ja laiminlyöntimaksun määräämistä koskevaan

päätökseen saa vaatia oikaisua. Säännösehdotus sisältää viittaussäännöksen, jonka mukaan muutoksenhausta Valtiokonttorin päätökseen säädetään liikennevakuutuslain 29 §:n 2 momentissa. Kyseisen 2 momentin mukaan laiminlyöntimaksua koskevaan Valtiokonttorin päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Viitattu säännös muodostuu kuitenkin oikeusturvan saatavuuden edellytysten kannalta tulkinnanvaraiseksi, sillä hallintolain 49 b §:n mukaan viranomaisen päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla, jos siihen saa vaatia oikaisua. Perustuslakivaliokunta esittää, että hallintovaliokunta selventäisi ja täsmentää tätä sääntelyä.

Valtiovarainministeriö ehdottaa Valtiokonttorista annetun lain 4 §:n sanamuotoa täsmennettäväksi lisäämällä sinne maininta aikaprioriteetista eli toteamalla, että ensin Valtiokonttori antaa oikaisuvaatimusosoituksen, jonka muutoksenhaku tapahtuu liikennevakuutuslain 29 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla. Ministeriön ehdotus tätä koskevaksi säännöstekstiksi:

4 §

Valtiokonttorin liikennevakuutuslain (460/2016) 29 §:n nojalla tekemään vakuutusmaksua vastaavan maksun ja laiminlyöntimaksun määräämistä koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolain (434/2003) 7 a luvussa. Muutoksenhausta Valtiokonttorin ***oikaisuvaatimukseen antamaan*** päätökseen säädetään liikennevakuutuslain 29 §:n 2 momentissa**.**

Oikeusministeriö on ehdottanut tähän lainkohtaan sanamuotoa: ”*Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään liikennevakuutuslain 29 §:n 2 momentissa*.”. joka ministeriön käsityksen mukaan saattaisi myös sopia säännöksen sanamuodoksi.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan hallintovaliokunnan on syytä tarkastella myös 4. lakiehdotuksen 38 a §:ssä itseoikaisusta säädetyn suhdetta hallintolain sääntelyyn ja selventää sääntelyä tarvittaessa. Tältä osin ministeriö lausuu tarkemmin tämän esityksen kohdassa Rikosvahinkolaki.

Liikennevakuutuskeskuksen lausunto

Liikennevakuutuskeskus antamassaan lausunnossa toteaa saman kuin hallituksen esityksessäkin on kerrottu, eli lain voimaantulon viivästyminen ja automaattisen ratkaisutoiminnan käytön estyminen käytännössä tarkoittaisi massaluonteisen liikennevakuutuksen laiminlyöntiperinnän keskeytymistä ja ruuhkautumista. Valtiovarainministeriö yhtyy täysin Liikennevakuutuskeskuksen lausumaan.

Tietosuojavaltuutetun toimiston lausunto

Tietosuojavaltuutetun toimiston lausunnon osalta ministeriö toteaa, että ministeriöstä on oltu yhteydessä tietosuojavaltuutetun toimistoon hallintovaliokunnan kuulemistilaisuuden jälkeen ja yhteisesti on todettu, että hallituksen esityksen jatkovalmistelussa on otettu huomioon tietosuojavaltuutetun toimiston esittämät havainnot. Tämän vuoksi ministeriöllä ei tässä yhteydessä enää ole tarvetta lausua asiasta tältä osin.

Verohallinnon lausunto

Verohallinto toteaa lausunnossaan, että tulotietojärjestelmästä annetun lain (esityksen 5. laki) muutoksesta johtuva Verohallinnon lisärahoitustarve on sittemmin ratkaistu. Tämä vuoksi ministeriöllä ole tältä osin lisättävää.

Vakuutusoikeuden lausunto

Vakuutusoikeus lausunnossaan kannattaa esityksen mukaista säännöstä rikosvahinkolain muutokseksi. Vakuutusoikeus ehdottaa lisäksi rikosvahinkolain 38 a §:än uutta kirjausta. Kuten hallituksen esityksestä käy ilmi, Valtiokonttori pyrkii sähköiseen asiointiin myös Vakuutusoikeuden kanssa, mutta 1.1.2025 voimaan

tulevaksi ehdotettavassa laissa siihen ei Valtiokonttori valitettavasti vielä voi sitoutua. Ministeriön ehdottamassa sanamuodossa 2 momentti voisi olla tämän sisältöinen:

38 a §

— —

Jos Valtiokonttori ei voi muuttaa valituksen kohteena olevaa päätöstä 1 momentissa mainituin tavoin, sen on 30 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä toimitettava valituskirjelmä, valitusasiaa koskevat asiakirjat ja lausuntonsa vakuutusoikeudelle. Valtiokonttori voi tällöin väliaikaisella päätöksellä muuttaa aikaisempaa päätöstään siltä osin kuin se hyväksyy valituksessa esitetyn vaatimuksen. *Valtiokonttorin tulee ilmoittaa muutoksenhakijalle valituksen siirtämisestä vakuutusoikeuden käsiteltäväksi sekä varata tälle mahdollisuus 30 päivän kuluessa esittää vastineensa Valtiokonttorin lausunnosta vakuutusoikeudelle.*

— —

Vakiintuneen toimintatavan mukaan Valtiokonttori kuulee asianosaista vakuutusoikeuden puolesta hallintolain 34 §:n mukaisesti. Tämän vuoksi ylläesitetty kirjaus nostaisi vallitsevan käytännön lain tasolle.

Vakuutusoikeuden lausunnossaan esittämä viittaus on työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain (677/2005) 12 §:n 6 momentissa.

Valtiokonttorin lausunto

Ministeriö yhtyy Valtiokonttorin lausunnossaan esittämään tiedonsaantioikeuksien ajantasaistamisen tarpeeseen ja siihen, että näin saadaan parannettua julkiselta hallinnolta edellytettyä kustannustehokasta ja viivytyksetöntä toimintaa.

Valtiokonttori ehdottaa 2 d §:n 1 momentin 2 kohtaa muutettavaksi siten, että säännökseen lisättäisiin määräykset siitä, että Valtiokonttorilla olisi salassapitosäännösten ja muiden tietojen käyttöä koskevien rajoitusten estämättä oikeus pyynnöstä saada välttämättömät asiakirjat ja tiedot Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskukselta sosiaaliseen asuntorahoitukseen liittyvän virastojen yhteisen riskienhallintatehtävän hoitamiseksi.

Tämän mukaisesti valtiovarainministeriö esittää kyseisen lainkohdan muuttamista muotoon;

2 d §

Edellä 2 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdassa säädettyjen tehtävien hoitamista varten Valtiokonttorilla on salassapitosäännösten ja muiden tietojen käyttöä koskevien rajoitusten estämättä oikeus pyynnöstä saada maksutta tunnistetietoineen välttämättömät asiakirjat ja tiedot:

---

2) aravalain (1189/1993) 36 §:ssä säädetyn valvontatehtävän suorittamiseksi Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskukselta, omistusarava- tai vuokra-aravalainoitetun asunnon sijaintikunnalta ja *Verohallinnolta sekä asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksesta annetun lain (71/2007) 1 §:n 2 momentin 2-kohdassa säädetyn tehtävän hoitamiseksi Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskukselta.*

Talouspoliittinen ministerivaliokunta on 24.6.2024 päättänyt sulauttaa Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ympäristöministeriöön. Tämän vuoksi ympäristöministeriön lainvalmistelun yhteydessä Valtiokonttorin tiedonsaantioikeudet lak-

kautettavan Aran osalta tulevat tarkastelluiksi lähitulevaisuudessa. Ympäristöministeriö ja valtiovarainministeriö yhteistyössä seuraavat Valtiokonttorista annetun lain ja asuntosäästöjärjestelmästä ja asuntolainan valtiontakauksesta annettavien lakien muutostarpeita siltä osin, kuin on kysymys Valtiokonttorin toimintaan liittyvistä seikoista.

Valtiokonttori toteaa lausunnossaan, että esityksessä ehdotetaan (Valtiokonttorista annetun lain 2 d § 1 mom. 11 kohta). Valtiokonttorille oikeus saada Oikeusrekisterikeskukselta välttämättömiä tietoja rikosvahinkolaissa (1204/2005) tarkoitetun korvausasia käsittelyä varten. Säännöskohtaisista perusteluista kuitenkin puuttuu tiedonsaantioikeutta koskeva perustelu. Tältä osin ministeriö toteaa, että käytännön ratkaisutoiminnassa Valtiokonttori päättää rikosvahinkokorvauksista ja korvausten takaisinperinnästä ja Oikeusrekisterikeskus puolestaan huolehtii valtion takautumissaatavan perinnästä. Tilanteessa, jossa korvauksensaaja on vastaanottanut korvausta sekä rikokseen syyllistyneeltä että Valtiokonttorilta, Valtiokonttorin on välttämätöntä saada perintään liittyviä tietoja Oikeusrekisterikeskukselta. Ministeriö toteaa, että Rikosvahinkolain 5 luvussa säädetään valtion takautumisoikeudesta ja mainitun lain 7 luvussa on säännökset muutoksenhausta ja takaisinperinnästä. Oikeustila ei tämän vuoksi ministeriön käsityksen mukaan ole epäselvä tai tulkinnan varainen. Ministeriö jättää valiokunnan harkintaan, olisiko tästä Valtiokonttorin esiintuomasta asiasta tarpeen ottaa selventävä maininta valiokunnan mietintöön.

Ministeriö pitää Valtiokonttorin lausumin tavoin tärkeänä esittää säädettäväksi Valtiokonttorista annetun lakiin ehdotetulla tavalla (2 d §:n 3 mom) Valtiokonttorin velvollisuudesta ilmoittaa huomattavan suuruisesta alaikäiselle maksettavaksi tulossa olevasta korvauksesta holhousviranomaiselle.

Ministeriö yhtyy Valtiokonttorin lausumaan oikaisuvaatimusmenettelyn käyttämisestä liikennevakuutusmaksun ja laiminlyöntimaksun osalta (ehdotettavan VK-lain 4 §), josta tässä lausunnossa on esitetty perusteltu tarkennettu ehdotus säännöstekstiksi.

Rikosvahinkolaki Valtiokonttorin lausunnossa

Valtiokonttorin lausunnossa esitetty ja perusteltu rikosvahinkolain muutosehdotus vastaa myös valtiovarainministeriön käsitystä siitä, miten asiasta olisi tarkoituksenmukaisinta säätää. Tämä ministeriön näkemys perustuu Valtiokonttorinkin lausunnossaan esittämään rikosvahinkolain uudistamista pohtineen työryhmän mietintöön (Oikeusministeriön julkaisuja 2023:7), jossa ehdotetaan rikosvahinkolakiin nimenomaan valitukseen sidottua itseoikaisua hallintolain mukaisen oikaisuvaatimusmenettelyn sijaan. Ministeriön valiokunnalle asiantuntijakuulemisessa jo esittämin tavoin Uhridirektiivin (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2012/29/EU rikoksen uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä neuvoston puitepäätöksen 2001/220/YOS korvaamisesta) tavoitteena on parantaa rikoksen uhrin asemaa Euroopan unionissa. Direktiivissä esitetään toissijaisen uhriutumisen ehkäisemistä. Mikäli Valtiokonttori hyväksyisi kaikki valituksessa esitetyt vaatimukset, se tekisi asiassa itseoikaisupäätöksen, eikä asian käsittely siirtyisi vakuutusoikeudelle. Jos Valtiokonttori hyväksyisi vaatimukset vain osittain tai ei hyväksyisi mitään vaatimuksista, asia siirtyisi vakuutusoikeuden käsiteltäväksi. Esitettävän säännöksen mukainen menettely parantaisi ja yksinkertaistaisi oikeusturvan toteutumista hallinnon palveluperiaatetta tukevalla tavalla. Tekemällään oikaisupäätöksellä Valtiokonttori voisi joustavasti, tehokkaasti ja kustannuksiltaan edullisesti korjata päätöksissä ilmenevät selkeät virheellisyydet. Menettely olisi myös kokonaisuudessaan nopea, kustannustehokas,

vähentäisi Vakuutusoikeuden työmäärää ja ennen kaikkea parantaisi rikoksen uhrin asemaa yllä kuvatulla tavalla.

Mikäli rikosvahinkolaissa säädettäisiin hallintolain mukaisesta oikaisuvaatimusmenettelystä, saattaisi automaatiosta saatava resurssihyöty pahimmassa tapauksessa kääntyä lisäresurssitarpeeksi Valtiokonttorissa aiempaa useampien käsittelyvaiheiden vuoksi. Esitettävä menettely vähentäisi Valtiokonttorin toimia verrattuna hallintolain mukaiseen oikaisuvaatimusmenettelyyn, koska Valtiokonttorin ei tällöin tarvitsisi antaa uutta hylkäävää päätöstä rikosvahinkoasian käsittelyssä.

Vastaava säännös valitukseen sidotusta itseoikaisusta sisältyy muun muassa työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015) 241 ja 242 §:ään.

Valtiokonttorin lausunnon mukaisesti ministeriö pitää tarpeellisena säätää ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttämisestä hallituksen esityksessä ehdotettavin tavoin.

Oikeusministeriön lausunto

Oikeusministeriö on asiantuntijalausunnossaan esittänyt tarkennusehdotuksen Valtiokonttorista ehdotettavan lain 2 b §:n 1 momentin osalta. Esittelevä ministeriö on valiokunnan asiantuntijakuulemisessa esittänyt valiokunnalle perustuslakivaliokunnan tässä asiassa antaman lausunnossa esitetyn mukaisesti muutetun ehdotuksen säännöstekstiksi.

Oikeusministeriö on niin ikään esittänyt käsityksensä Valtiokonttorista annetun lain 2 c §:n säännöksestä. Valtiovarainministeriö toteaa tältä osin, että säännös on oikeusministeriön kommentoimin osin saman sisältöinen kuin aiemmassa tämän lain muutoksen yhteydessä (HE 20/2020). Perustuslakivaliokunta ei ole tältä osin havainnut tarkennettavaa, joten ministeriön käsityksen mukaan ei ole aihetta muuttaa säännöstekstiä tältä osin.

Oikeusministeriön lausunnossa esitetään 2 d §:n 1 momentin sanamuodon korjaamista ja esitetään havaintoja esillä olevan momentin 10 kohdan säännöksestä. Valtiovarainministeriö katsoo, esitettävään säännökseen on tarpeen lisätä Puolustusvoimat. Näin ollen valtiovarainministeriö ehdottaa säännökseen lisättäväksi Puolustusvoimat;

2 d §

Edellä 2 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdassa säädettyjen tehtävien hoitamista varten Valtiokonttorilla on salassapitosäännösten ja muiden tietojen käyttöä koskevien rajoitusten estämättä oikeus pyynnöstä saada maksutta tunnistetietoineen välttämättömät asiakirjat ja tiedot:

---

10) taisteluvälineiden siviilihenkilöille aiheuttamien tapaturmien korvaamisesta annetun lain (1213/1990) nojalla käsiteltävänä olevan asian ratkaisemiseksi:

a) Digi- ja väestötietovirastolta, Ahvenanmaan valtionvirastolta, Verohallinnolta, esitutkintaviranomaiselta, Syyttäjälaitokselta, tuomioistuimelta *ja Puolustusvoimilta;*

Esillä olevan pykälän 2 momenttiin oikeusministeriö esittää turvaluokitellun tiedon luovuttamisen osalta vastaavaa kirjausta kuin 2 c §:ssä ehdotetaan säädettäväksi ("...ei kuitenkaan luovuteta" ehdotetun "...ei tarvitse luovuttaa" sijaan). Tältä osin valtiovarainministeriö jättää mahdollisen muutostarpeen valiokunnan harkittavaksi.

Oikeusministeriö esittää myös Valtiokonttorilain 4 §:n (liikennevakuutusmaksu ja laiminlyöntimaksu) säännösehdotuksen muuttamista. Tältä osin ministeriö viittaa asiassa jo aiemmin valiokunnalle esittämäänsä ehdotukseen tekstiluonnokseksi.

Valtiokonttorilain 4 b §:n osalta oikeusministeriö esittää teknisenä havaintonaan, että säännöksen sanamuodossa tulisi olla ”hallintosopimusten” asemasta pelkästään ”sopimukset”. Oikeuskanslerinvirasto on hallituksen esityksessä kerrotuin tavoin (s. 40) ratkaisussaan (OKV_2850_10_2022) katsonut Valviran asiassa hallintosopimuksen olevan tarpeellinen julkisen hallintotehtävän antamisessa yksityiselle.

Esittelevän ministeriön käsityksen mukaan lainkohdassa tulisi olla nimenomaan hallintosopimus. Tällöin sopimuksesta aiheutuvat riidat käsiteltäisiin hallintoriitaasioina, ellei kysymys ole yksityisoikeudellisin perustein ratkaistavien vahingonkorvauskysymysten käsittelystä (KKO 2019:1 ja KKO 2008:36).

Esillä olevan lain 5 §:n osalta oikeusministeriö toteaa, että sääntelykokonaisuuden ja Valtiokonttorille säädettyjen tehtävien valossa on kuitenkin hyvin vaikea arvioida, olisiko virka-apusääntelyä mahdollista säännösperusteisesti täsmentää ja miten tämä tulisi tehdä. Tähän esittelevä ministeriö yhtyy täydellisesti ja toteaa, että esitettävän säännöksen kirjoitusasua ei tämän vuoksi ole tarvetta muuttaa.

Lausuntonsa lopuksi Oikeusministeriö katsoo, että rikosvahinkolain muutoksenhakumenettelyn tulisi perustua yleislaeissa säädettyyn, ja erityissääntelystä tulisi luopua tarpeettomana. Tältä osin esittelevä ministeriö viittaa asiassa tässä lausunnossa kohdissa Vakuutusoikeuden lausunto ja Rikosvahinkolaki esitettyihin perusteluihin ja toteaa, että ministeriön käsityksen mukaan ei ole perusteita muuttaa esitystä muilta osin kuin Vakuutusoikeuden lausuntoa koskevasta tämän vastineen osasta ilmenee.

Valtiovarainministeriö, valtionhallinnon kehittämisosasto

Lainsäädäntöneuvos Jarmo Huotari